

Semantiske roller

I setninger har entiteter forskjellige roller i forhold til hvordan vi tolker bruken av dem.

I vanlig tale bruker man gjerne the active voice der subjektet, predikatet, objektet/-ene, og komplementene følger en rekkefølge tilsvarende den som gjør en handling, etterfulgt av visse detaljer om handlingen. Denne analysen er ikke omstendig nok til å beskrive setninger i passivt eller middelt voice. I tillegg er denne analysen syntaktisk, og ikke grammatikal... selv om de kan virke nærliggende.

Vi tenker på semantiske roller som hvilket formål hver entitet i en setning har, altså hva den er utenfor sine leksikalske meninger. Med andre ord så kan vi lese strukturen til en setning, uten å nødvendigvis vite meningen av ordene, eller dens totale betydning. Vi ser bare på de setnings-strukturelle relasjonene mellom ordene.

Aktør/Agent/Kraft

Ganske generelt så tenker vi på en aktør som den som utfører, eller har kontroll over en handling. Når det er sagt, så er det ikke alle aktører som gjør en handling bevisst, av egen vilje, ønske, eller intensjon. Om vi hadde gjort det, så ville vi gjerne kalt det en agent istedenfor, som en underkategori av aktører.

På en annen side kan aktøren være en naturkraft som bare skjer uten videre, som en følge av hva som skjer i omverden. I disse tilfellene vil vi snakke om en kraft som en type aktør, istedenfor.

Setninger

I setningene som følger skriver jeg de aksjonære rollene, som Jackendoff viser til, i parentes. I noen situasjoner er det nokså vanskelig å unngå å inkludere forskjellige perspektiver på hva den tematiske rollen kan være... siden det kommer an på hva intensjonen av setningen var.

Til en viss grad lister jeg rollene i en sorter rekkefølge av det som gir mest mening.

a) Irmelin gav Ingelin en bukkett blomster.

- Irmeling: (Agent), Source
- Ingeling: Beneficiary, (Patient), Goal
- Bukket blomster: Instrument, Theme

Hvis vi legger vekt på hvem som gir blomsten til hvem markerer man gjerne kilden og målet som fokusmål i setningen. Det er fra Irmeling blomstene kommer, og det er Ingeling som til slutt får dem.

Det er kanskje mer naturlig å tenke på Ingeling som en benefaktor, siden hun får premien (altså temaet)... men det er umulig å kunne gi noe uten at tingen som ble gitt er med i setningen: Hva er det som ble gitt?

b) Blomstene har visna nå.

- Blomstene: Theme, Experiencer

Blomstene forflyttet seg metaforisk fra en stand til en annen. Maybe a stretch, men det er også blomstene som er døende, og opplever sin egen visning.

c) Fuglene sang.

- Fuglene: Agent(er?)

Er det riktig å bruke flertall i analysen her?

d) Jegerne hørte fuglesangen.

- Jegerne: Experiencer, (Patient), Beneficiary
- Fuglesangen: Stimulus

Hvis man tenker at det å høre fuglesangen er en gevinst, som det kan være i en større kontekst, så gir det muligvis mening å se på jegerne som benefaktorer. Drar kanskje litt på'n her.

e) Jegerne skjøt fuglene.

- Jegerne: Agent
- Fuglene: Goal, (Patient), Experiencer, Beneficiary

Jeg er usikker på om benefaktoren nødvendigvis må motta en positiv opplevelse/gjenstand i denne analysen. Hvis det er så gir det ikke mening å inkludere fuglene her. Men fuglene er både det jegerne siktet på, og der kulen lander. I tillegg vil fuglene oppleve at de blir skutt, enten i smerte eller i død.

f) Sebjørn ødela sandslottet til Esbjørn.

- Sebjørn: Agent
- Sandslottet til Esbjørn: Theme

g) Bølgene ødela sandslottet.

- Bølgene: Force
- Sandslottet: Theme